

Asia: VN/19873/2023

Lausuntopyyntö syyteneuvottelun käyttöalan laajentaminen; työryhmän mietintö

Nykytila

Mitä huomioita teillä on nykytilaa koskien?

Nykyisellään syyteneuvotteluja käydään melko harvoin esitutinnan aikana. Kokemuk-sen mukaan syyteneuvottelu ei nykyisellään sovellu yksinkertaisiin ja selviin tapauksiin, koska sen tarkoituksena ei ole muodostaa automaattista rangaistusasteikon alentamis-työkalua. Syyteneuvottelun edut muodostuvat silloin, kun sen avulla kyetään keventä-mään esitutkintaprosessia. Henkilökohtaisissa rikosasioissa, joissa ei ole useita epäiltyjä, näin ei useinkaan ole.

Nykyisellään syyteneuvottelu keventää prosessia enemmän tuomioistuinten osalta. Po-liisin esitutkinnassa syyteneuvottelun edellyttämät toimet koetaan melko raskaiksi suh-teessa siihen, että samalla työllä asiassa kyetään usein tuottamaan jo täydellinen esitut-kintapöytäkirja. Syyteneuvotteluprosessi koetaan raskaaksi ja usein tilanne on se, että esitutkinnasta päästäisiin eteenpäin jopa pienemmällä työmäärällä, jos tavoitteena olisi puhtaasti tuottaa syyttäjälle esitutkintapöytäkirja syyteharkintaan. Esitutkinnalta edellyte-tään erityisen korkeaa laatua, jos sen perusteella on tavoitteena käynnistää syyteneuvot-teluprosessi syyttäjän toimesta.

Syyteneuvottelua on enemmän käytetty esitutinnan valmistuttua, jolloin syyttäjän ja tuomioistuineläytöksen prosessi kevenee. Näin ollen poliisilaitoksen näkemyksen mukaan kehityssuunta on hyvä, kun muutoksilla pyritään keventämään myös esitutkintaproses-sia. Nykyisellään poliisin resurssi tulee aina ohjata mahdollisimman tarkoituksenmukai-seen tutkintatoimintaan, ja uudistuksilla tulee nimenomaan keventää esitutkinnan kuor-mittavuutta, ei lisätä sitä.

Keskeiset ehdotukset

Velvollisuus arvioida syyteneuvottelun edellytyksiä

Lainsäädännöllinen velvollisuus arvioida syyteneuvottelun edellytyksiä yksittäistapauksis-sa, kun edellytykset täyttyvät, saattaa helposti johtaa esitutkintatyötä lisäävään tilantee-seen, mikäli tällaisen harkinta- ja päätösvelvoitteen perusteluvaatimukset ovat laajat. Si-nällään se, että asia

noteerataan ja dokumentoidaan, ei vielä merkittävästi lisää työmäärää esitutkinnaissa, jos päätöksen perusteluihin riittää dokumentaatio siitä, että asia on no-teerattu.

Joka tapauksessa lienee selvää, että mikäli lainsäädäntö velvoittaa kategorisesti harkitsemaan syyteneuvottelun käytettävyyttä, se tulee jonkin verran lisäämään esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyötehtäviä, vaikka dokumentaatiovelvollisuus olisi pienikin

Ilmoitukset asianosaisten oikeuksista

Lähtökohtaisesti se, että asianomistajan ja epäillyn oikeuksia koskeviin ilmoituksiin lisätään maininta syyteneuvottelusta, ei merkittävästi lisää esitutinnan kuormittavuutta. Hyöty esitutkinnalle muodostuu kuitenkin vasta siinä vaiheessa, jos syyteneuvottelulla saavutetaan esitutkintatoimia keventäviä askeleita. Kuten nykytilan kuvauksessa on jo todettu, syyteneuvottelusta ei saa tulla automaattinen rangaistusasteikkoa alentava työkalu silloin, kun rikoksesta epäillyn myötävaikutus ei kevennä esitutkintaprosessia.

Syyteneuvottelun kohteena olevat rikokset

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan syyteneuvottelun käyttöalan laajentaminen uusiin rikoksiin on kannatettava asia. Kun oletuksena on se, että syyteneuvottelulla kyetään keventämään esitutkintaprosessia, soveltuvien rikosten määrän laajentaminen lisää mahdollisuuksia sen käyttöön.

Käyttöalan laajentaminen saattaa lisätä riskiä vääristä tunnustuksista, jotka työryhmän mietinnössä on huomioitu. Toisaalta nykytilassa törkeissä rikoksissa syyllisyyttä osoittava näyttö on joka tapauksessa hankittava tunnustuksen lisäksi, eikä syyteneuvottelun laajentaminen näiltä osin välttämättä vaikuttaisi esitutkintatyötä lisäävästi.

Yhteisösakosta neuvottelu

Poliisilaitos ei näe merkittäviä riskejä siinä, että syyteneuvottelua laajennettaisiin kosemaan myös yhteisösakkoa. Se, että tästä erikseen säädetään laissa selkeyttää esitutkintaprosessia ja jos syyteneuvottelua voidaan soveltaa yhteisösakkoasioissa, se saattaa mahdollistaa monimutkaisissa esitutkinnoissa prosessin keventämisen

Liiketoimintakiellosta neuvottelu

Poliisilaitos ei näe merkittäviä riskejä myöskään siinä, että liiketoimintakiellosta voidaan käydä syyteneuvottelu. Kuten yhteisösakonkin osalta, mahdollisuus käydä syyteneuvottelu liiketoimintakiellosta mahdollistaa joissain tapauksissa esitutkintaprosessin kevenemisen. Liiketoimintakielto koetaan usein rikoksen oheisseuraamuksena, jonka moni haluaisi välttää.

Rikoshyödyistä neuvottelu, kun se liittyy asianomistajan vahingonkorvausvaatimukseen

Rikoshyödyistä neuvottelemisen nähdään lähtökohtaisesti positiivisena asiana, sillä perusteella, että myös se voi osaltaan joissain tapauksissa keventää esitutkintaprosessia. Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan on kuitenkin varmistettava, että rikoksella ei voisi jatkossakaan rikastua, eikä rikoksesta epäilty voi saada sellaista hyötyä itselleen, joka tekisi rikoksen kannattavaksi toiminnaksi. Se, että

syyteneuvottelu muodostuu rikoksesta epäillylle houkuttelevammaksi, on sinällään hyvä asia, mutta samalla se ei saa tarkoittaa sitä, että syyteneuvotteluun mennään ilman edellä mainittuja prosessiekonomisia lähtökohtia.

Syyteneuvottelu muutoksenhakuasteessa

Poliisilaitoksella ei ole kommentoitavaa tähän kohtaan.

Seuraamuskannanottojen informatiivisuus

Poliisilaitoksella ei ole kommentoitavaa tähän kohtaan.

Tunnustamisoikeudenkäynnin määräaika

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan tunnustamisoikeudenkäynnin määräajan pidentäminen nähdään hyvänä asiana, koska se lisää joustoa syyteneuvottelussa mukana oleville toimijoille.

Esitutkintalain mukainen tunnustamismenettely

Poliisilaitos yhtyy työryhmän näkemykseen esitutkintalain mukaisen tunnustamismenettelyn tarpeettomuudesta. Poliisilaitos arvioi asiaa esitutkintaprosessin työllistävyyden kannalta, ja tällä menettelyllä ei nähdä potentiaalia esitutkintaprosessia keventävänä toimintana

Vaikutukset

Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Syyteneuvottelun käytön laajentaminen voi tuottaa positiivisia taloudellisia vaikutuksia, jos sen avulla on mahdollista vähentää esitutkinnassa suoritettavien konkreettisten tehtävien määrää. Oleellista on, että muutettu lainsäädäntö saadaan jalkautettua koulutuksen kautta toimijoille ja sen sovellettavuusarviointi muodostuu päivittäiseksi toiminnaksi, jossa pää-töksenteolle löytyy myös kokemuspohjaa ja toimintarutiineja.

Taloudelliset säästöt syntyvät vasta onnistuneen jalkauttamisen jälkeen, kun esitutkinta-prosessit kevenevät, joten lainsäädännön muutosten kouluttamiseen on erikseen varattava resurssi. Jos jalkauttaminen jää vajaaksi, riskinä on, että lainsäädännön uudet velvoitteet vaatimukset jäävät lisätyöksi, joka ei konkretisoidu lisääntyneinä syyteneuvotteluina suunnitellulla tavalla. Tällöin myös suunnitellut prosessiekonomiset hyödyt jäävät saamatta.

Millaisia viranomaisvaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Poliisilaitos yhtyy työryhmän näkemykseen esityksen viranomaisvaikutuksista. Oleellista on jalkauttamisen suunnittelu, jolloin muutokset saadaan parhaalla tavalla osaksi päivittäistä toimintaa. Erityisen hyvänä on pidettävä myös sitä, että harkintavelvoitetta ei laajenneta erikseen tehtäviin kirjallisiin päätöksiin, jolla on mitä ilmeisimmin positiivisia vaikutuksia jalkauttamisen onnistumiseen.

Millaisia muita yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Yhteiskunnallisessa keskustelussa saattaa esiintyä kommentteja siitä, että rikosvastuun toteutumista ja sen määrää vähennetään. Vastaavaa keskustelua käydään nykyisin tuo-mioiden täytäntöönpanon osalta ja erityisesti vankeusrangaistusten pituuteen liittyen.

On kuitenkin todettava, että esitutkintaviranomaisen näkökulmasta syyteneuvottelun käyttöalan laajentaminen lisää mahdollisuuksia esitutkintaprosessin keventämiseen ja käytettävissä olevan resurssin kohdentamiseen entistä tarkoituksenmukaisemmalla tavalla, joten siitä lähtökohdasta esitys on kannatettava. Yhteiskunnalliseen keskusteluun on osallistuttava ja siihen olisi tuotava myös taloudellisuusnäkökulma esitutkintaprosessin kokonaisuuden kannalta.

Millaisia muita vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan? (Esimerkiksi ihmisryhmiin kohdistuvat vaikutukset)

Poliisilaitoksella ei ole kommentoitavaa tähän kohtaan

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Miten kommentoitte muita toteuttamisvaihtoehtoja (mietinnön jakso 5) ja erillisessä muistiossa esitettyjä ratkaisuvaihtoehtoja? Millaisia vaikutuksia niillä olisi?

Lähtökohtaisesti pienemmissä rikoksissa syyteneuvottelun laajentamisella ei saavutettaisi merkittävää hyötyä. On myös varmistettava, että syyteneuvottelusta ei tule automaattinen rangaistusasteikkoa lieventävä työkalu.

Onko jokin muu tapa, jolla esityksen tavoitteet voitaisiin toteuttaa?

-

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Miten kommentoitte mietinnön näkemyksiä, jotka koskevat suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä (mietinnön jakso 11)?

Poliisilaitoksella ei ole kommentoitavaa tähän kohtaan.

Muut havaintonne ja kommenttinne esitysluonnoksesta

.

Poliisilaitoksella ei ole muita havaintoja tai kommentteja esitysluonnokseen.

Kivioja Merja
Sisä-Suomen poliisilaitos - Poliisipalvelulinja/rikostorjuntasektori